

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2022 m. spalio 4 d.
(OR. en)

Tarpinstitucinė byla:
2022/0302(COD)

13134/22
ADD 3

JUSTCIV 122
JAI 1265
CONSUM 249
COMPET 759
MI 710
FREMP 201
CODEC 1407
TELECOM 391
CYBER 315
DATAPROTECT 268

PRIDEDAMAS PRANEŠIMAS

nuo:	Europos Komisijos generalinės sekretorės, kurios vardu pasirašo direktorė Martine DEPREZ
gavimo data:	2022 m. rugsėjo 29 d.
kam:	Tarybos generaliniam sekretoriatui
Komisijos dok. Nr.:	SWD(2022) 317 final
Dalykas:	KOMISIJOS TARNYBŲ DARBINIS DOKUMENTAS „POVEIKIO VERTINIMO ATASKAITOS SANTRAUKA“, pridedamas prie pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl atsakomybės už gaminius su trūkumais

Delegacijoms pridedamas dokumentas SWD(2022) 317 final.

Priedama: SWD(2022) 317 final

Briuselis, 2022 09 28
SWD(2022) 317 final

KOMISIJOS TARNYBŲ DARBINIS DOKUMENTAS
POVEIKIO VERTINIMO ATASKAITOS SANTRAUKA

[...]

pridedamas prie

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos

dėl atsakomybės už gaminius su trūkumais

{COM(2022) 495 final} - {SEC(2022) 343 final} - {SWD(2022) 315 final} -
{SWD(2022) 316 final}

Santraukos lentelė

Direktyvos 85/374/EEB dėl atsakomybės už gaminius su trūkumais (Atsakomybės už gaminius direktyva) peržiūros poveikio vertinimas

A. Būtinybė imtis veiksmų

Kokia tai problema ir kodėl ji yra ES masto?

Direktyvoje nustatytos bendros ES taisyklės dėl gamintojų atsakomybės be kaltės (t. y. atsakomybės neatsižvelgiant į kaltę ar aplaidumą) už žalą, padarytą dėl gaminių su trūkumais. Direktyva suteikia galimybę bet kuriam dėl gaminio su trūkumais nukentėjusiam asmeniui (nesvarbu, ar jis yra savininkas, ar pašalinis asmuo), reikalauti finansinės kompensacijos dėl mirties, kūno sužalojimo ar vartotojo turtui padarytos žalos.

Remiantis vertinimo¹ išvadomis, poveikio vertinime nustatytos dvi problemos.

1. **Tam tikriems gaminiams, ekonominės veiklos vykdytojams ir žalai skaitmeninėje ir žiedinėje ekonomikoje netaikoma atsakomybė be kaltės.** Direktyva buvo parengta gerokai prieš skaitmeninę revoliuciją ir neaišku, kaip jos taisyklės taikomos skaitmeninio amžiaus gaminiams, visų pirma programinei įrangai ir gaminiams, kuriems veikti reikalinga programinė įranga arba skaitmeninės paslaugos, pavyzdžiui, išmaniesiems įrenginiams ir autonominėms transporto priemonėms. Taip pat neaišku, kas turėtų būti atsakingas tais atvejais, kai atnaujintojo ar perdarytojo pakeistas gaminys turi trūkumų ir padaro žalos. Be to, vartotojai vis dažniau perka gaminius iš ES nepriklausančių valstybių be ES įsisteigusio gamintojo ar importuotojo. Tai reiškia, kad, jei gaminys turi trūkumų ir padaro žalos, niekas negali reikalauti kompensacijos pagal direktyvą.
2. **Vartotojai susiduria su kliūtimis gauti kompensaciją.** Nuo žalos nukentėjusiems asmenims gali būti labai sunku įrodyti, kad gaminys turi trūkumų ir kad tie trūkumai padarė žalos, sudėtingais atvejais, pvz., tam tikrais atvejais, kai naudojami dirbtiniu intelektu grindžiami produktai, išmanieji produktai ar vaistai. Direktyva nukentėjusiems nesuteikiama teisė gauti techninę informaciją, kurios jiems gali prireikti siekiant įrodyti atsakomybę, taip pat nėra aiškios galimybės palengvinti įrodinėjimo pareigą, kai nukentėjusieji susiduria su neproporcingais sunkumais. Direktyvoje taip pat nustatyti ieškinių teikimo apribojimai: ieškiniai dėl mažesnės nei 500 EUR vertės turtinės žalos nepriimami, o gamintojo atsakomybė baigiasi praėjus 10 metų.

Ką reikėtų pasiekti?

Direktyvos peržiūra siekiama dviejų bendrųjų tikslų nustatytoms problemoms spręsti, kurie abu grindžiami dabartinės direktyvos tikslais:

- 1) toliau užtikrinti vidaus rinkos veikimą, laisvą prekių judėjimą ir neiškreiptą rinkos dalyvių konkurenciją;
- 2) toliau užtikrinti aukštą vartotojų sveikatos ir turto apsaugos lygį.

Iniciatyva siekiama penkių tikslų: i) užtikrinti, kad atsakomybės taisyklės atspindėtų skaitmeninio amžiaus gaminių pobūdį ir riziką; ii) užtikrinti, kad atsakomybės taisyklės atspindėtų žiedinės ekonomikos gaminių pobūdį; iii) užtikrinti, kad visada būtų ES įsisteigęs asmuo, atsakingas už gaminius su trūkumais, pirktus iš už ES ribų įsisteigusių gamintojų; iv) palengvinti įrodinėjimo pareigą sudėtingų gaminių atveju ir paaiškinti atsakomybę už nenustatomus trūkumus, kartu užtikrinant teisingą pusiausvyrą tarp gamintojų ir vartotojų, ir v) sumažinti ieškinių teikimo apribojimus, kartu užtikrinant teisingą pusiausvyrą tarp gamintojų ir vartotojų.

Kokia būtų papildoma ES lygmens veiksmų nauda (subsidiarumo principas)?

ES lygmens reguliavimo veiksmais būtų užtikrintas nuoseklus atsakomybės už gaminius taisyklių įgyvendinimas. Kadangi direktyva visiškai suderinami ja reglamentuojami klausimai, bet kokie pakeitimai turi būti daromi ES lygmeniu. Taip būtų užtikrintas teisinis tikrumas dėl: i) to, kokiems gaminiams, ekonominės veiklos vykdytojams ir kokių rūšių žalai taikoma direktyva, ir ii) tinkamos gamintojų ir vartotojų interesų pusiausvyros visoje ES. Nesant vienodų taisyklių dėl žalos atlyginimo asmenims, nukentėjusiems nuo gaminių su trūkumais, gamintojai susidurtų su 27 skirtingais taisyklių rinkiniais, o tai lemtų skirtingą vartotojų apsaugos lygį ir nevienodas sąlygas skirtingų valstybių narių įmonėms.

¹ Atsakomybės už gaminius direktyvos vertinimas, [SWD\(2018\) 157](#).

B. Sprendimai

Kokių yra galimybių pasiekti šiuos tikslus? Ar viena iš galimybių pasirinkta kaip tinkamiausia? Jei ne, kodėl?

Be pagrindinio scenarijaus, pagal kurį nesiimama jokių veiksmų, poveikio vertinime nustatytos trys galimybės 1 problemai, susijusiai su skaitmeniniu amžiumi ir žiedine ekonomika, spręsti ir dvi galimybės 2 problemai, susijusiai su kliūtimis gauti kompensaciją, spręsti.

Pasirinkus 1a galimybę būtų užtikrinta, kad pagal direktyvą būtų atsakingi gaminių, kurių veikimui reikalinga programinė įranga arba skaitmeninės paslaugos, gamintojai. Kaip ir materialių komponentų atveju, šių nematerialių skaitmeninių elementų teikėjai būtų solidarai atsakingi su gamintoju. Pagal direktyvą taip pat būtų atsakingos įmonės, kurios iš esmės pakeičia gaminį ir vėl pateikia jį rinkai, pavyzdžiui, perdarytojai. Be to, už ES ribų įsisteigusio gamintojo atveju, kai ES nėra importuotojo, būtų atsakingas jo įgaliotasis atstovas.

1b galimybė grindžiama 1a galimybe ir, be to, kaip atskirą gaminį apimtų visą su sauga susijusią programinę įrangą. Tai apima trečiosios šalies programinę įrangą, pridėtą prie gaminio, arba atskirą programinę įrangą, kuri pati gali padaryti žalą (pvz., medicinos priemonių programinę įrangą). Pasirinkus šią galimybę, jei ES nėra importuotojo ir už ES ribų įsisteigęs gamintojas nepaskyrė įgaliotojo atstovo, pagal direktyvą atsakingas taip pat galėtų būti užsakymų vykdymo paslaugų teikėjas.

1c galimybė apimtų 1b galimybės priemones ir, be to, programinę įrangą, darančią poveikį pagrindinėms teisėms. Būtų atlyginama žala, padaryta dėl pagrindinių teisių pažeidimų, pavyzdžiui, duomenų apsaugos pažeidimų, privatumo pažeidimų ar diskriminacijos (pvz., naudojant dirbtiniu intelektu grindžiamą įdarbinimo programinę įrangą).

Pasirinkus 2a galimybę būtų palengvinta įrodinėjimo pareiga nuo žalos nukentėjusiems asmenims, nes būtų suderintos: i) taisyklės dėl to, kada gamintojai privalo nukentėjusiajam teisme atskleisti būtiną techninę informaciją, ir ii) sąlygos, kuriomis nacionaliniai teismai gali preziumuoti, kad gaminyje iš tiesų turi trūkumą arba kad žala iš tikrųjų buvo padaryta dėl trūkumo, ypač sudėtingais atvejais, kai įrodyti atsakomybę yra pernelyg sudėtinga. Pasirinkus 2a galimybę būtų sumažinti ieškinių teikimo apribojimai (panaikinant turto ir žalos ribą ir pailginant atsakomybės laikotarpį).

Pasirinkus 2b galimybę įrodinėjimo pareiga būtų perkelta taip, kad jei gaminyje padarytų žalą, įrodyti, kad gaminyje neturi trūkumų ir nepadarė žalos, turėtų gamintojas. Būtų panaikinta vystymusi grindžiama gintis, pagal kurią gamintojai atleidžiami nuo atsakomybės, kai, remiantis naujausiomis žiniomis, gaminio trūkumo nebuvo įmanoma nustatyti. Pasirinkus 2b galimybę būtų dar labiau sumažinti ieškinių teikimo apribojimai (ribos ir terminai).

Poveikio vertinime nustatyta, kad tinkamiausias galimybių derinys yra 1b ir 2a galimybės.

Kokios yra įvairių suinteresuotųjų subjektų nuomonės? Kas kuriai galimybei pritaria?

Kalbant apie 1 problemos sprendimo galimybes, 56 proc. viešose konsultacijose dalyvavusių respondentų (išskyrus visuomenės atstovus) pritarė teisės aktų pakeitimui, kad atsakomybės taisyklės būtų pritaikytos skaitmeninei ir žiedinei ekonomikai. Visuomenės atstovai pritarė 75 proc. balsų. Vartotojų organizacijos, valdžios institucijos ir NVO labiau pritarė didesnei intervencijai (1b arba 1c galimybė) nei įmonės ir verslo organizacijos. Šie verslo suinteresuotieji subjektai ypač skeptiškai vertino 1c galimybę, nes manė, kad kompensacijos už pagrindinių teisių pažeidimus būtų galima gauti pagal kitus teisės aktus, pavyzdžiui, Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą, ir kad atsakomybės be kaltės taikymas gamintojams būtų neproporcingas. Nors pripažindami, kad šiuo metu trūksta teisinio tikrumo, suinteresuotieji subjektai, atstovaujantys didesnėms įmonėms ir programinės įrangos pramonei, labiau pritarė tam, kad šis klausimas būtų sprendžiamas teikiant gaires, o ne keičiant teisės aktus. Labiau tradicinių sektorių (inžinerijos, komponentų tiekėjų, buitinių prietaisų) suinteresuotieji subjektai pritarė atsargiems pokyčiams (1a arba 1b galimybė).

Kalbant apie 2 problemos sprendimo galimybes, vartotojų organizacijos ir NVO labiau pritarė 2b galimybei. Jų nuomone, 2a galimybė nėra pakankama, kad būtų pasiekta tinkama vartotojų ir gamintojų interesų pusiausvyra. Verslui atstovaujantys suinteresuotieji subjektai labiau pritarė 2a galimybei, tačiau apskritai skeptiškai vertino bet kokius esamos vartotojų ir gamintojų interesų pusiausvyros pokyčius.

C. Tinkamiausios galimybės poveikis

Kokie būtų tinkamiausios galimybės (jei jos nėra – pagrindinių galimybių) pranašumai?

Pasirinkus 1b galimybę būtų užtikrintas teisinis tikrumas dėl to, kuriems gaminiams ir gamintojams taikoma atsakomybė be kaltės, ir visi gamintojai, įskaitant už ES ribų įsisteigusius gamintojus, būtų skatinami ES rinkai pateikti tik saugius gaminius, kad būtų išvengta atsakomybės. Tai sustiprina gaminių saugą. Pasirinkus šią

<p>galimybę taip pat būtų užtikrinta, kad vartotojams būtų taikoma tokia pati apsauga, kai jiems žalos padaro gaminiai su trūkumais, neatsižvelgiant į tai, ar atitinkamas trūkumas susijęs su skaitmeniniais ar materialiais gaminių komponentais, ir kai jiems žalos padaro pati autonominė programinė įranga. Į direktyvos taikymo sritį aiškiai įtraukus programinės įrangos teikėjus, įmones, kurios iš esmės pakeičia gaminius, įgaliotuosius atstovus ir užsakymų vykdymo paslaugų teikėjus, nukentėjusieji nuo žalos turės daugiau galimybių gauti kompensaciją, nes jiems nereikės įrodyti gamintojo kaltės (direktyvoje nustatytas atsakomybės be kaltės principas). Numatoma, kad metinė kompensacija nukentėjusiems asmenims padidės 0,15–22,13 mln. EUR, palyginti su baziniu scenarijumi.</p> <p>2a galimybė būtų užtikrintas didesnis teisinis tikrumas ir pasiekta vienodesnė vartotojų apsauga visoje ES. Sudėtingesniais atvejais įrodinėjimo pareiga būtų sąžiningiau paskirstyta nukentėjusiems šalims ir gamintojams. Tai padidintų tikimybę, kad tokiais atvejais reikalavimas atlyginti žalą bus patenkintas. Būtų sumažintos neproporcingos ieškinių teikimo kliūtys. Numatoma, kad metinė kompensacija nukentėjusiems asmenims padidės 0,20–43,54 mln. EUR, palyginti su baziniu scenarijumi.</p> <p>Išplėtus atsakomybės be kaltės taikymą, politikos galimybės lemtų trumpesnį teismo procesą, nes teismams nereikėtų nagrinėti kaltės ar aplaidumo klausimų.</p>
<p>Kokios būtų tinkamiausios galimybės (jei jos nėra – pagrindinių galimybių) įgyvendinimo išlaidos?</p> <p>Didesnių kompensacijų vartotojams nauda reikšia išlaidas gamintojams. 80 proc. gamintojų, turinčių atsakomybės draudimą, šiek tiek padidėtų metinė draudimo įmoka. 1b galimybės atveju apskaičiuota, kad tai sudarytų 4,35–8,69 mln. EUR, palyginti su baziniu scenarijumi. 2a galimybės atveju apskaičiuota, kad tai sudarytų 14,35–28,71 mln. EUR, palyginti su baziniu scenarijumi. Mažuma gamintojų, kurie neturi atsakomybės draudimo, turėtų išmokėti žalą atlyginimą nukentėjusiems. Tačiau, siekiant išvengti dvigubo skaičiavimo, į tai atsižvelgiama apskaičiuojant didesnę kompensaciją naudą vartotojams.</p> <p>Nors teismo procesas būtų trumpesnis (žr. naudą), bylų skaičius taip pat padidėtų dėl išplėtos direktyvos taikymo srities. 1b galimybės atveju apskaičiuota, kad metinės bylinėjimosi išlaidos šiek tiek padidėtų – maždaug 1,12–2,75 mln. EUR, palyginti su baziniu scenarijumi. Panašiai 2a galimybės atveju apskaičiuota, kad metinės bylinėjimosi išlaidos šiek tiek padidėtų – maždaug 0,41–1,02 mln. EUR, palyginti su baziniu scenarijumi.</p> <p>Įgaliojami atstovai ir užsakymų vykdymo paslaugų teikėjai, kurie galėtų būti laikomi atsakingais, kai nėra ES įsisteigusio importuotojo, padidėjusias sąnaudas perkeltų už ES ribų įsisteigusiems gamintojams. Tai galėtų lemti nedidelį, bet kiekybiškai neįvertinamą gaminių iš ES nepriklausančių valstybių kainų padidėjimą. Bet kokį kainų padidėjimą atsveria didesnė gaminių sauga ir vartotojų apsauga žalos atveju.</p>
<p>Koks yra poveikis mažosioms ir vidutinėms įmonėms (MVĮ) ir konkurencingumui?</p> <p>Suinteresuotųjų subjektų atsiliepimuose nebuvo atkreiptas dėmesys į jokią konkretų politikos galimybių poveikį MVĮ. Tačiau MVĮ būtų labai naudingos aiškesnės atsakomybės taisyklės, nes jos turi mažiau išteklių teisinėms konsultacijoms. Atsakomybės už gaminius draudimo išlaidų padidėjimas, net jei tikimasi, kad jis bus nedidelis, gali turėti didesnę poveikį MVĮ nei didesnėms įmonėms, nes jos turi mažiau galimybių absorbuoti sąnaudas.</p>
<p>Ar tai turės didelį poveikį nacionaliniams biudžetams ir administravimo subjektams?</p> <p>Direktyva nesukuria jokių administracinių išlaidų. Poveikio nacionaliniams biudžetams nenustatyta.</p>
<p>Ar bus dar koks nors didelis poveikis?</p> <p>Jokio kito reikšmingo poveikio nenustatyta.</p>
<p>Proporcingumo principas</p> <p>Siūlomais veiksmais siekiama iniciatyvos tikslo ir neviršijama to, kas būtina siekiant atnaujinti atsakomybės taisykles, atsižvelgiant į skaitmeninės ir žiedinės ekonomikos pokyčius, ir sumažinti kliūtis gauti kompensaciją.</p>
<p style="text-align: center;">D. Tolesni veiksmai</p>
<p>Kada politika bus persvarstoma?</p> <p>Komisija parengs persvarstytą direktyvą peržiūrą praėjus 6 metams nuo jos įsigaliojimo.</p>